

בית יוסף להבה

בס"ד | עלון לבחורי ישיבה | גליון מספר 3 | אב תשפ"ג

מעובד מתוך שיעורי הרב יצחק שפירא
ראש הישיבה הגבוהה 'עוד יוסף חי'

איך לחפש שידוך?
שמים את הדגש על
ההתמסרות המשותפת, ולא על
ההתרגשות...
מאמר לכבוד טו באב • 3

איך נראה הקשר שלנו עם ה'?
על ההבדל בין קשר תועלתי
לבין קשר נפשי
תניא פרק א' • 7

כיצד הניגון משפיע על הנפש,
וכיצד עלינו לבחור את המוזיקה
שאנו שומעים?
שו"ת עם הרב על ניגונים
מכוונים • 12



י"ל על ידי ישיבת "עוד יוסף חי"

יצהר, ד.ג. אפרים, 4483100

058-4997466 | 02-9974666

misrad@odyosefchai.org.il

בית יוסף להבה

אב תשפ"ג

עלון חודשי - מעובד מתוך שיעורים של הרב יצחק שפירא

מערכת: עתי תור, יוסף חיים פרל

עריכה: יוסף ואהרון שטרן

לשמיעת שיעורים בקול הלשון: 073-3718149

עיצוב ועימוד: חותם  צילה אנטמן 058-6071455

לתרומות, הערות, הארות, לקבלת העלון במייל וכן לקבלת חומרים נוספים:

עתי - 058-5277247 או במייל ataitor1@gmail.com

הקדמת המערכת

ברוך ה' אנו מוציאים לאור את עלון 'בית יוסף להבה' גליון מספר 3, מתוך שיעורים של הרב יצחק שפירא. אנו כתלמידים נהנים מאד מהחידושים הרבים שיש בשיעורים, ורצינו לתת גם לכם לטעום מהתורה הזו.

בחוברת שלפניכם ישנם מאמרים בחסידות בנגלה ובתורת הנפש. המאמרים לא מוגהים על ידי הרב, אך מנסים לשמור על הסגנון והעומק של שיעוריו. ההתבוננות בדרך החסידות על נושאים שונים בתורתנו הקדושה, מגלה עומק לפנינו מעומק, מתוך חיבור חזק של התורה לחיים האישיים שלנו. אז קדימה אתם מוזמנים לצלול איתנו...

המאמר הראשון, 'בחור שא נא עיניך' עוסק בנושא השידוכים - לכבוד ט"ו באב. בתקופת השידוכים, על האדם לחפש את האפשרות להתמסרות משותפת של בני הזוג, ולתת אמון ברגש שיתפתח בהמשך...

המאמר השני מאמר בעיון עוסק בסוגיית 'שמיטת כספים ופרוזבול', נכתב מתוך שיעור של הרב בישיבת עוד יוסף חי. המאמר עוסק בהסתכלות המיוחדת של התורה וחז"ל על שמיטת כספים.

המאמר השלישי פותח את פרק א' בתניא. המאמר עוסק בחלקו הראשון בשאלות היסודיות שפותחות את ספר התניא. ובחלקו השני, בהסתכלות פנימית על המושגים 'צדיק ורשע', וממילא על יחסינו עם ה'.

המאמר הרביעי 'אהבת ה' ללא אינטרס' נכתב מתוך ספר נהלך ברגש. למרות שנראה שאין דבר כזה לעשות משהו ללא אינטרס, יהודים יכולים לאהוב באמת!

המאמר החמישי 'כיבוד הורים - מצוות מורא' מלמד אותנו כיצד (גם) היראה מההורים גורמת לילדים להרגיש רצויים ואהובים.

בחסדי ה' הוספנו לעלון מדור חדש - שו"ת שנשאל הרב על ידי תלמידי הישיבה הקטנה 'דורשי יחודך' - יצהר. בעלון זה הנושא הוא 'ניגונים מכוונים', מהם הקריטריונים לשיר טוב, ומה פועל הניגון על האדם?

אנו מודים למורנו ורבנו הרב יצחק גינזבורג שליט"א שאת מימיו אנו שותים. 'פקודי ה' ישרים משמחי לב' - תקוותנו שהעיון בחוברת יוסיף לקורא חיות בקשר עם ה', עד שירגיש בחוש שה' רוצה בו ושמח בו ובתורה והמצוות שלו.

לקבלת חומרים נוספים או דיונים על המאמרים שנכתבו - מוזמנים ליצור קשר: עתי תור 058-5277247. או במייל ataitor1@gmail.com

תוכן עניינים

- 1.....הקדמת המערכת
- 3.....בחור שא נא עיניך!.....
- 7.....שמיטת כספים ופרוזבול
- 13.....תניא פרק א 1 מהם צדיק ורשע?.....
- 18.....אהבת ה' ללא אינטרס.....
- 22.....כיבוד הורים - מצוות מורא.....
- 26.....שו"ת עם הרב - ניגונים מכוונים.....

בחרור שא נא עיניך!

מתלבט אם זה באמת זה? לא בטוח שזה שידוך משמים?

על מה אנו צריכים באמת לברר - ומה מהבירורים שלנו רק מסבכים את הקשר?

המשנה במסכת תענית (ד"ח) אומרת:

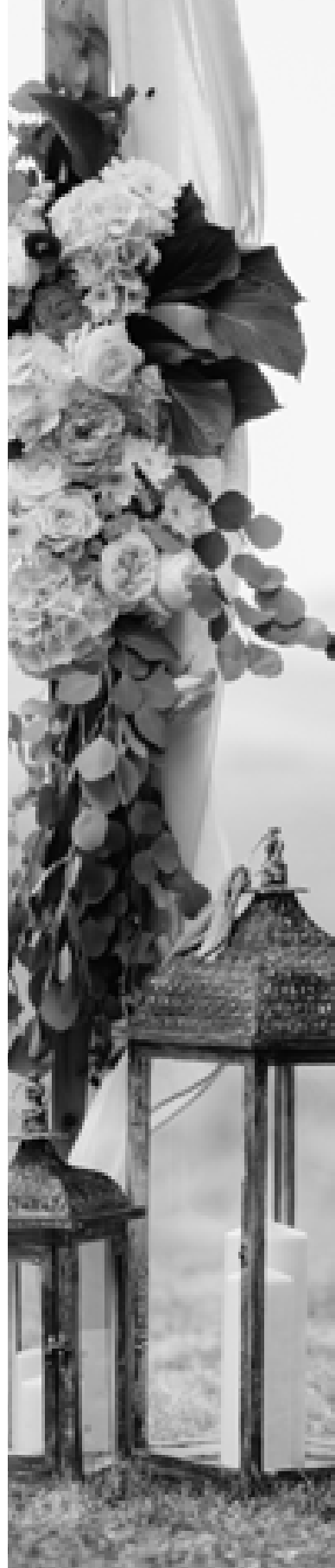
אמר רבן שמעון בן גמליאל: לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכיום הכפורים, שבהן בנות ירושלים יוצאות בכלי לבן שאולין, שלא לבייש את מי שאין לו. כל הכלים טעונים טבילה. ובנות ירושלים יוצאות, וחולות בכרמים. ומה היו אומרות? "בחרור, שא נא עיניך, וראה מה אתה בורר לך: אל תתן עיניך בנוי, תן עיניך במשפחה!

לקראת ט"ו באב יום בו בנות ירושלים היו יוצאות לחול בכרמים, ובחורי ישראל היו נושאים עיניהם ומוצאים את רעייתם. הבאנו לכם מאמר של הרב יצחק שפירא, על מה אנו צריכים לברר בפגישות. המאמר נכתב מתוך התבוננות בפרשת תולדות, על הקשר המיוחד שיש בין יצחק אבינו לרבקה אמנו.

הצורה בה אנו ניגשים לפגישות שלפני החתונה, בונה במידה מסוימת את כל חיי הנישואים.

יצחק ורבקה - שידוך משמים!

תיאור הקשר בין יצחק ורבקה הוא תיאור יוצא דופן: השידוך ביניהם מתואר באריכות ומלווה במעשי חסד ובהשגחה פרטית,



היה ברור שהאשה הטובה והנכונה ליצחק אבינו היא אשה שמתמסרת לזולת, לחסד ולמעשים טובים, וזה מה שהוא חיפש. כאשר אליעזר ראה עד כמה רבקה מתאמצת להיטיב עם אדם שהיא לא מכירה, וגם התברר שהיא ממשפחת אברהם - הוא ראה בזה את הליווי של ה' לשידוך, ולכן הוא הודה לה'.

להתהיות ממטרה משותפת

אם אנחנו רוצים ללמוד מהסיפור הזה איך להתנהג בפגישת שידוכין - ניתן ללמוד מכאן דבר חשוב ובסיסי: כאשר בחור או בחורה מחפשים ובודקים עם מי הם רוצים להתחתן, עליהם לחפש עם מי הם מרגישים שהם יוכלו להתמסר לשליחות משותפת.

לבית נאמן בישראל יש את השליחות שלמענה ה' שלח אותו לעולם. באופן כללי השליחות היא להקים משפחה על אדנים של תורה, יראת שמים וגמילות חסדים, ובאופן פרטי לכל זוג יש את העניין הפרטי שלו, ה'אות שלו בתורה'.

בפגישות שלפני החתונה על הבחור לבדוק האם לבחורה איתה הוא נפגש יש התמסרות לעניינים טובים (כפי שאליעזר בדק את רבקה), והאם היא תרצה להתמסר יחד איתו לעניין המשותף שלהם. וכן להיפך, על הבחורה לבדוק כך אצל הבחור. כאשר לבחור ולבחורה יש 'חוש' בכך שהם יכולים ורוצים להתמסר יחד לשליחות המשותפת שלהם - הגיע עתם, עת דודים.

ולבסוף אף נאמר עליהם "ויביאה האהלה שרה אמו, ותהי לו לאשה ויאהבה", תיאור שלא מצוי כל כך בזוגות נשואים אחרים בתורה (או בתנ"ך בכלל). כיוון שהקשר בין יצחק ורבקה הוא קשר מיוחד, מתאים ללמוד ממנו על יצירת קשר טוב בין איש ואשה. בפרט בנושא השידוך, לקראת החתונה, יש ללמוד מן הקשר בין יצחק ורבקה, שכן השידוך שלהם מתואר בצורה מיוחדת, כאמור, ועליו אומר הכתוב "מה' יצא הדבר".

אליעזר מהפך אשה בעלת מסירות

לאחר שרבקה שאבה מים לאליעזר ולגמלים, ולאחר שהיא אמרה לו "בת בתואל אנוכי, בן מלכה אשר ילדה לנחור" - אליעזר השתחוה לה' והודה לו: "ברוך ה' אלוקי אדוני אברהם

לאליעזר היה ברור שהאשה הטובה והנכונה ליצחק אבינו היא אשה שמתמסרת לזולת, לחסד ולמעשים טובים

אשר לא עזב חסדו ואמתו מעם אדוני'.

על מה הודה אליעזר לה' האם על כך שהוא הזדמן לבית משפחתו של אברהם? קשה לומר, שכן אם זה כ"כ היה חשוב לו הוא היה יכול פשוט לברר את מקום מגוריהם. מצד שני לומר שהעבד עשה סימן אקראי רק כדי לראות שהשידוך אכן זומן על ידי ההשגחה, גם כן קשה לומר, שכן הסימן שהוא עשה הוא סימן המובהק לאברהם אבינו שהיה איש חסד, ואינו סתם סימן אקראי.

אליעזר חיפש אשה שתהיה שותפה להתמסרות של יצחק לעבודת ה'. לאליעזר

מתמסרים למטרות המשותפות שלהם, הם עלולים לא לשים לב שעיקר הקשר ביניהם הוא בשותפות, ולחשוב שעיקר הקשר ביניהם

הוא במה שכל אחד מקבל מן הקשר. לעומת זאת כאשר בפגישות לפני החתונה בני הזוג יחפשו ליצור מקום בו הם מתמסרים יחד לשליחות משותפת - צורת

החשיבה הזו תהיה היסוד של הקשר ביניהם. הם לא יחפשו בנישואין את מה שכל אחד יכול להרוויח, אלא את השותפות ואת ההתמסרות.

נקודה חשובה נוספת שיש בפגישות שלפני החתונה היא נתינת אמון. כאשר בני הזוג בודקים האם הם מוצאים מטרה משותפת שמחיה אותם, ולא בודקים האם הם מתרגשים זה מזה - יש בכך הרבה נתינת אמון. בני הזוג נותנים אמון זה בזה, ונותנים אמון בכך

שהרצון שלהם להתמסר יחד לשליחות משותפת יבנה, בעזרת ה', בניין עדי עד. בצורה כזו בני הזוג ימשיכו לתת אמון זה בזה

לאחר החתונה לאורך ימים ושנים טובות. הם לא יחפשו מה הם מרוויחים מהקשר, אלא יוכלו להתמסר לשותפות שלהם מתוך אמון שההתמסרות המשותפת תניב דברים טובים.

וכך אומר הרב יצחק גינזבורג (יין משמח ה', עמוד סב):

יש לדעת כי הפגישות בין בני הזוג לפני החתונה נועדו בעיקרן כדי לזהות בשכל

האם בני הזוג מתחיים ממטרה משותפת, ולא לשם הצמחת רגש הלב, שרק ניצניו מתגלים בפגישות, ואילו הצמחתו צריכה להעשות דווקא אחרי הנישואין.

אם בפגישות שלפני החתונה בני הזוג מנסים להצמיח את הרגש, ולבדוק האם יש חיות ותחושה טובה בקשר, כל אחד בודק האם הקשר טוב לו, כל אחד חושב, במידה מסוימת, על עצמו

לרצות את ההתמסרות ולא את הרווח העצמי

אם בפגישות שלפני החתונה בני הזוג מנסים להצמיח את הרגש, ולבדוק האם יש חיות ותחושה טובה בקשר - הם לא בודקים האם הם יכולים ורוצים להתמסר למהו משותף, אלא כל אחד בודק האם הקשר טוב לו, האם הוא מרגש אותו והאם הוא מקדם אותו.

כלומר במקום לחשוב על הקשר ועל השותפות, כל אחד חושב, במידה מסוימת, על עצמו. צורת חשיבה כזו מעכירה את הקשר,

ולא בונה אותו בצורה טובה.

כאשר זוהי צורת החשיבה שבה נתונים בני הזוג לפני החתונה - צורת החשיבה הזו עלולה ללוות אותם גם לאורך שנות נישואיהם. גם לאחר החתונה, כאשר בני הזוג כבר

להשקיע בשידוך

התורה האריכה מאוד בתיאור השידוך של יצחק ורבקה, והקדישה לו כשישים פסוקים. לעומת זאת את החתונה של יצחק ורבקה התורה מתארת בפסוק אחד "ויביאה יצחק האהלה שרה אמו, ותהי לו לאשה ויאהבה". התורה רוצה ללמד אותנו בזה שבמידה רבה חיי הנישואים, והאהבה והאחוה שבין בני

הזוג לאחר הנישואים, תלויים בתפיסת העולם שלהם על הקשר. כאשר בפגישות לפני החתונה בני הזוג משקיעים ברצון להתמסר ובנתינת אמון, הם ניגשים לשידוך מתוך תפיסה נכונה על הקשר. כאשר כך הם ניגשים לשידוך, גם בחיי הנישואים הם ממשיכים לחיות מתוך תפיסה נכונה, והאהבה והקשר צומחים ממילא, כפועל יוצא מהרצונות הטובים לבנות את הקשר יחד.

שמיטת כספים ופרוזבול

את הסוגיה שלפנינו למדנו בישיבת עוד יוסף חי. הרב נתן שיעור על הסוגיה ממעוף הציפור, בלי להיכנס לפרטי הדינים. השיעור מסביר כיצד חכמים הסתכלו על מצוות שמיטת כספים.

המאמר מבוסס על שיטת הרמב"ם שסובר שפרוזבול מועיל דווקא בשביעית בזמן הזה ולא בזמן שהיובל נוהג.

כדי שנוכל להבין את השיעור נקדים הקדמה קצרה: את השיעורים בישיבה פותח הרב בהצגת 'התמיהות' בסוגיה. 'תמיהות' אינם קושיות שאי אפשר לענות עליהם, אלא הם דברים שלא בהירים דיים במהלך הסוגיא וממילא הם מקשים עלינו להבין טוב את הדיון. גם כאן נציג את הקשיים העולים לנו מההתבוננות בסוגית פרוזבול. את התמיהות בסוגיה אנו רוצים להתחיל מהתבוננות בפסוקי התורה, המדברים על מצוות שמיטת כספים³:

מקץ שבע שנים תעשה שמטה וזה דבר השמטה שמוט כל בעל משה ידו אשר ישה ברעהו לא יגש את רעהו ואת אחיו כי קרא שמטה לה'... כי יהיה בך אביון מאחד אחיד באחד שערך בארצך אשר ה' אלהיך נתן לך לא תאמץ את לבבך ולא תקפץ את ירך מאחיד האביון כי פתח תפתח את ירך לו והעבט תעביטנו די מחסרו אשר יחסר לו השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל לאמר קרבה שנת השבע שנת השמטה ורעה עינך באחיד האביון ולא תתן לו וקרא עליך אל ה' והיה בך חטא נתון נתן לו ולא ירע לבבך בתתך לו כי בגלל הדבר הזה יברכך ה' אלהיך בכל מעשך ובכל משלח ירך.



מלך אוהב צדקה ומשפט

כדי לענות על שאלות אלו אנו רוצים לחלק את השוק היהודי לשלושה סוגים שונים של עסקאות.

א. מסחר, שני אנשים עושים מסחר אחד עם השני כדי להרוויח כסף, אחד קונה אחד מוכר ושניהם מרוויחים.

ב. 'עסק הצדקה', בעסק זה יש נותן ומקבל אך אין תמורה מהצד המקבל. עסקים אלו הם מצווה שה' ציווה, וממילא הוא מאד מעורב בהם וגורם ומחזק אותם.

ג. 'תחום ההלוואות', ההלוואות ממוקמות באמצע בין המסחר לבין הצדקה, מצד אחד המלווה אינו מפסיד את כספו אך מצד שני הוא אינו מרוויח ממנו.⁴

כאשר התורה מצווה על שמיטת כספים, היא מטה את תחום ההלוואות לכיוון עסק הצדקה. מקץ שבע שנים אנו מצווים לעשות שמיטה, החובות נשמטים והופכים להיות חלק מעסק הצדקות. גם אם יש חובות שלא נשמטים מסיבות שונות, נצרב בתודעת הציבור שההלוואות קרובות מאד למעשה הצדקה. בעומק יותר הקב"ה אומר שהוא 'אוהב צדקה ומשפט', מצד אחד, ה' אוהב משפט והוא מבטא זאת בזה שהוא אומר שלכל אחד יש את כספו שלו, יש בתי דינים ששומרים על הצדק והמשפט וכו'. מצד שני ה' אוהב גם צדקה, כלומר: הכסף באמת שייך

מפסוקים אלו אנו רואים שהתורה מצווה אותנו על שמיטת כספים, ואוסרת עלינו לחשוש להלוות לאדם אחר בגלל שהשמיטה מתקרבת. לאדם שכן חושש מהשמיטה ומשום כך הוא לא מלווה, התורה קוראת 'בליעל'. הגמרא⁵ משווה בין ה'בליעל' של שמיטת כספים לבין 'בליעל' הנאמר על אנשים המסיתים את עיר הנידחת לעבוד עבודה זרה, ולכאורה תמוה, מה הקשר בין מי שלא רוצה להלוות לפני השמיטה לבין מי שמסית את אנשי עירו לעבוד עבודה זרה? התמיהה מתחזקת עוד יותר כאשר אתה מנסה לחשוב מה התורה רוצה מהאדם, דורשים ממנו לתת את כספו לזולתו ולבסוף לא ישיבו לו את כספו. אדם שלא מוכן לעשות זאת, נחשב כמי שמסית לעבודה זרה?

לפני שנענה על שאלה זו אנו רוצים להביא דין המובא בגמרא מכות (ג:) שאדם המתנה עם הלווה בשעת ההלוואה 'על מנת שלא תשמטני בשביעית' - כלומר שאתה לא תשמט את החוב אלא תחזיר לי אותו - הלווה חייב להחזיר לו את החוב. דין זה נוהג לכאורה גם בשביעית דרבנן וגם בשביעית דאורייתא; אם כך עולה שאלה נוספת על הפסוק שהבאנו לעיל ממה התורה כל כך חוששת, הרי אנשים יכולים פשוט לעשות תנאי ואז לא תהיה להם שום בעיה להלוות?

4. בגמרא בכתובות סח א, משווים בין ה'בליעל' של שמיטה ל'בליעל' של עבודה זרה. 'תני רבי חייא בר רב מדיפתי רבי יהושע בן קרחה אומר כל המעלים עיניו מן הצדקה כאילו עובד עבודת כוכבים כתיב הכא (דברים טו, ט) השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל וגוי וכתוב התם (דברים יג, יד) יצאו אנשים בני בליעל מה להלן עבודת כוכבים אף כאן עבודת כוכבים'

5. ואף יש איסור להרוויח ממנו, איסור הלוואה בריבית.

ותדע שאם לא יחזירו לך, בשנה השביעית החוב נשמת. אך להלוות בלי תנאי ואחרי שהחוב נשמת לצאת בציבור ולהגיד שהקב"ה לא בסדר שהוא גרם לחוב שלי להישמת, זה כבר נקרא בליעל. אדם כזה מסית אנשים נגד הקב"ה, הוא נותן להם תחושה שה' עושה לנו רע ולא טוב לנו שהוא האלוקים שלנו. על אווירה כזו שהאדם מייצר אמרה תורה אדם זה הוא בליעל. כלומר כשהתורה אמרה 'כי יהיה דבר עם לבבך בליעל' היא בעצם צופה

לאן הקול הזה יכול להתפתח...

על השאלה השנייה ששאלנו, מדוע התורה כל כך

חוששת הרי אפשר לעשות תנאי? יש לומר שאנשים ישכחו לעשות את התנאי, או שלא ירצו לעשות מראש תנאי שאומר שלא יפרעו להם את החוב עד השביעית⁶. ואחר כך הם יכעסו על הקב"ה על כך שהוא לקח להם את הכסף, כך יצא ששוב אותם אנשים יצאו נגד התקנות של הקב"ה, ויהיה עם לבבם דבר בליעל וכו'.

כל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון

לאחר שהקדמנו שישנם שני צדדים במצוות השמטת כספים מדאורייתא שמצד אחד מושכים את שוק ההלוואות לכיוון החסד, אך מצד שני נותנים לאדם את האפשרות שלא ישמט לו הכסף, נוכל להתקדם לסוגיה שלנו בגיטין.

לקב"ה והוא מחליט אצל מי הוא יהיה. את שני הצדדים הללו התורה רוצה להחזיק כל הזמן. מצד אחד יש משפט ומן הצד השני יש צדקה ושניהם נכונים בו זמנית. מצוות השמטת כספים עוזרת לנו לשים לב שהקב"ה מסתכל על הממונות גם בצורה של צדקה, על ידה הוא מבטא שהכסף שלו והוא עושה איתו כרצונו.

כיוון שהתורה משכה את ההלוואות לכיוון הצדקה, נולד חשש שאנשים יחששו מלהלוות, כך שבמקום שמצוות השמטת כספים תפתח

את החסד בשוק, היא תקטין אותו. כדי למנוע חשש זה השאירה התורה פתח שאפשר

לעשות תנאי 'שלא תשמטני בשביעית' וכך אין לאדם סיבה שלא להלוות. כך התורה מרויחה פעמיים, מצד אחד אנשים אינם מפחדים מלהלוות כי אפשר לעשות תנאי, מצד שני נוצר ציור כללי בו אנשים יודעים שמן הראוי היה לשמט את החוב ושוק ההלוואות מתקרב לכיוון שוק החסד.

כך מובן מדוע התורה קוראת למי שלא רוצה להלוות 'בליעל', התורה חוששת שיבוא אדם ויגיד 'מה זה השמיטה הזו? מה זה שהקב"ה בא ולוקח לי את הכסף?' אדם כזה הוא בליעל, כי הוא יוצא נגד התקנות של הקב"ה. התורה כאילו אומרת לו אם אתה רוצה שההלוואה שלך לא תשתמט ולא תהיה חלק משוק הצדקות, אתה יכול לעשות תנאי בשעת ההלוואה. אך אם אתה רוצה להלוות כמו שהקב"ה רוצה, תלווה

6. הראשונים דנו בשאלה זו, ועיין ריטב"א גיטין לו. ומכות ג. רמב"ן ור"ן על גיטין לו ועוד.

שוק ההלוואות לכיוון שוק החסד, עמד ותיקן פרוזבול. כך יוצא שהאיזון עליו שמרה התורה נשמר גם בזמן שהשמיטה מדרבנן. בזמן שהשביעית מדאורייתא האיזון הוא בין משיכת שוק ההלוואות לכיוון שוק החסד בהשמטת החובות, לבין זה שהאדם יכול לעשות תנאי שהלוא לא ישמט את חובו בשביעית. בזמן שהשביעית היא מדרבנן נוסף משהו חדש, השביעית אמנם מדרבנן או הפקעת החוב כביכול 'שרירותית' יותר, אך מנגד יש דרך קלה יותר לעשות שהחוב לא ישמט - על ידי פרוזבול.

עולבנא דדייני

תמיהה נוספת העולה מהמשך הגמרא אצלנו (ל:) המביאה את דברי שמואל: הא פרוזבולא

עולבנא דדייני הוא אי איישר חיל אבטליניה. כלומר: הפרוזבול הוא חוצפה של הדיינים שמחזירים את החובות נגד דברי התורה, אם היה לי מספיק כח הייתי מבטל אותו. למה שמואל מדבר כך על דברי הלל, האם זה מכובד להגיד על תקנתו 'חוצפה של הדיינים?' בנוסף, האם הלל כשתיקן פרוזבול לא חשב שזה דבר טוב? מיד אחר כך הגמרא מביאה את דברי רב נחמן שאומר 'אקיימיניה' כלומר: גם אם אדם לא כתב פרוזבול יחשב לו כאילו כתב (רש"י), מה רב נחמן רצה להגיד ביחס לדברי שמואל?

הגמרא בגיטין (ל:) מביאה את תקנת הלל לגבי פרוזבול ואומרת שכשראה הלל שנמנעו העם מלהלוות ועברו על מה שכתוב בתורה 'השמר לך פן יהיה דבר על לבבך בליעל לאמור...' התקין פרוזבול שמי שכותב אותו שביעית אינה משמטת את חובותיו. הגמרא שואלת על תקנת הלל, כיצד הלל יכול לבטל דבר מן התורה? אמר אביי בשביעית בזמן הזה שהיא מדרבנן. וכמו כן פסק הרמב"ם שפרוזבול אינו נוהג אלא בזמן שאין היובל נוהג.

קעת נעבור לתמיהות שמתעוררות מתוך

התורה חוששת שיבוא אדם ויגיד 'מה זה השמיטה הזו? מה זה שהקב"ה בא ולוקח לי את הכסף?' אדם כזה הוא בליעל, כי הוא יוצא נגד התקנות של הקב"ה

התבוננות בסוגיה שלנו במסכת גיטין.

לכאורה לא מובן מדוע הלל צריך לתקן פרוזבול הרי אפשר ללמד את העם לעשות תנאי כך שהשביעית לא תשמט?⁷

כמו שהוזכר לפי שיטת הרמב"ם פרוזבול אינו נוהג אלא בזמן שאין היובל נוהג והשביעית נוהגת מדרבנן. כלומר חכמים תקנו שתהיה שמיטה מדרבנן והעם לא כל כך שמחו בתקנה זו, טענתם הייתה שחכמים לוקחים להם את הכסף שחייבים להם, מילא עם התורה עוד היו מסתדרים אבל למה שמדרבנן החוב יישמט? ראה הלל שעוברים על מה שכתוב בתורה, ומוחים על עצם המצווה המושכת את

7. שמיטה ויובל ט' טז

8. ועיין חידושי הרמב"ן גיטין לו. ששאל שאלה זו.

מעשה? כלומר, ר' יוחנן לא התכוון שיעשו למעשה כדבריו! על הברייתא שמסייעת לדבריו, אומר ר' יוחנן דילמא היא בית שמאי היא. כך עולה מדברי הגמרא תמיהה חזקה במיוחד, ממתי ר' יוחנן אומר דין להלכה אך לא מתכוון ברצינות, ככה לומדים תורה?

אנו רוצים לומר שר' יוחנן אמנם סבר ששטר שיש בו אחריות נכסים אינו משמט. אך כאשר אנשים ינהגו למעשה שמלווה עם אחריות כן תשמט, תיווצר תחושה חזקה יותר ששוק ההלוואות נמשך לכיוון החסד. אם בכל זאת המלווים רוצים שהשביעית לא תשמט להם את החוב, הם יכולים להתנות או לעשות פרוזבול. לכן ר' יוחנן מעדיף להשאיר את השטרות עם האחריות תלויים ועומדים, כדי לחזק את אמירתה של התורה ששוק ההלוואות נמשך לכיוון שוק החסד. כדי שבשוק יורגש שהכסף שייך לקב"ה, והוא רצה ששוק ההלוואות יהיה קרוב יותר לשוק החסד; ר' יוחנן בחר שלא לפסוק את דעתו הלכה למעשה, ולהשאיר את החובות הכתובים בשטר תלויים כמו שהיו.

פרוזבול על קרקע

הגמרא אומרת שפרוזבול צריך לעשות דווקא אם יש ללווה קרקע, מדוע הלל תקן את הפרוזבול דווקא בצורה כזו? ואם צריך שתהיה קרקע ללווה, מדוע כאשר אין לו קרקע, המלווה יכול להקנות לו קרקע בחצירו, ולעשות עליה את הפרוזבול?

הלל רצה שגם אחרי תקנת פרוזבול יהיה לאנשים סיבה לשמט את החוב. כך, אם יש ללווה קרקע - ניתן לכתוב עליה פרוזבול, והלווה יחזיר למלווה את החוב. אך אם אין

לפי דברנו עולה שלאחר שתיקנו את הפרוזבול נוצר מצב בעם שלא הייתה כלל שמיטת כספים, וכבר לא הורגש כלל שה' משך את שוק ההלוואות לכיוון שוק החסד. כלומר: מי שטען שהאי פרוזבולא עולבנא דדיני לא היה שמואל, אלא אלו היו דברי העם ביחס לפרוזבול אותם השמיע שמואל. העם טען (בעיקר בעלי החובות מן הסתם), לאחר שה' קבע שבתוך שוק ההלוואות יש משיכה לכיוון שוק החסד, כאשר הדיינים לא מקיימים זאת הם בעצם עוברים על 'משפט התורה'. כעת עלינו להחזיר את החלק של המשפט (שהכסף נשאר של המלווה) לכיוון הצדקה (שהשביעית משמטת), כדי שבעלי החובות לא יתלוננו על תקנות חכמים ומשפטי התורה. משום כך בא שמואל ואמר 'אם הייתי יכול לבטל את הפרוזבול הייתי מבטל', באמירה זו בעצם שמואל החזיר עטרה ליושנה ודחף את תלמידיו לנהוג השמטת כספים כדי לקיים את מצוות התורה. דור אחר כך בא רב נחמן ואמר 'אם הייתי יכול הייתי עושה שכל ההלוואות יהיו כאילו יש עליהם פרוזבול', כך הוא משך את השוק שוב לכיוון הפרוזבול, כדי שאנשים ימשיכו לסמוך על תקנת הלל ולא יחששו להלות.

שטר עם אהריות

בהמשך הסוגיה הגמרא (ז) מביאה את דעת ר' יוחנן ור"ל ששטר שיש בו אחריות נכסים שביעית לא משמטת אותו. מיד אחר כך הגמרא מביאה ברייתות שאומרות כדבריהם. אך כאשר רב אסי עושה מעשה כדברי ר' יוחנן, ר' יוחנן אומר לו 'וכי מפני שאנו מדמים נעשה

משאירים פתח לגביית החוב כדי שלא תהיה טרוניה על הקב"ה.

גם בימנו אנו שכולם עושים פרוזבול, קמות קרנות שמחזקות את העם לשמט את החובות, ולקיים את מה שאמרה תורה 'שמוט כל בעל משה ידו'. שנזכה לעשות הרבה חסד גם בצדקה גם בהלוואה וגם בשמיטת כספים...

ללווה קרקע באים חכמים ואומרים ללוה 'דע לך שאנו מעדיפים שאת החוב הזה תשמט, הלוה במקרה זה עני עד כדי כך שאין לו קרקע ולכן עדיף שלא תגבה ממנו. אם בכל זאת אתה רוצה שהחוב לא ישתמט אז באמת אתה יכול להקנות לו קרקע ולכתוב פרוזבול'. כך שוב חכמים מושכים את השוק לכיוון של השמטת החוב ועשיית צדקה וחסד, אך

תניא פרק א 1

מהם צדיק ורשע?

כיצד עלי להתייחס לעצמי?
למה חשוב כל כך לשאול שאלות?
ואיך מודדים מי צדיק ומי רשע?

השאלות של הנפש

ספר התניא נפתח בסדרה של שאלות יסוד בעבודת ה'. על כל שאלה ניתן לענות אחת מתוך כמה תשובות, ואדמו"ר הזקן מראה לנו שבדברי חז"ל קיימת סתירה ביחס לכל אחת מהשאלות הללו. העובדה הזו מחייבת אותנו לחפש אחר עומק חדש שיישב את הסתירות ושיתיישב על ליבנו.

לפני שניכנס פנימה להתעמק בשאלות ששואל אדמו"ר הזקן, נשאל אנחנו בעצמנו שאלה: למה חשוב כל כך לפתוח את הספר ברשימה של שאלות? האם לא נכון יותר שאדמו"ר הזקן פשוט יכתוב את מה שהוא חושב והקושיות יתורצו ממילא?

האמת היא שאת התשובה לשאלה זו כתב אדמו"ר הזקן בהקדמה לספר התניא. בהקדמה אדמו"ר הזקן מסביר מהי הייחודיות של ספרו, ומסביר שהספר לא בא לבטא תוכן מופשט אלא הוא בא לענות על השאלות שמציקות לחסידים.

פעמים רבות כאשר מתעוררת לאדם בנפש שאלה קיומית בעבודת ה', הוא עונה לעצמו בטבעיות תשובה שנובעת מהמדרגה שבה הוא עומד כעת. התוצאה מכך היא שבמקום שהשאלה תהיה מקפצה להתרוממות מעלה מעלה, הוא נשאר תקוע היכן שהוא נמצא.

את זה אדמו"ר הזקן רוצה לשנות. השאלות הפנימיות של החסידים מוכרות לאדמו"ר הזקן, והוא מבקש לענות עליהם תשובה שתוציא



המדויקת ביותר, כך שאם אגיע למסקנה שאני צדיק עלי לחשוב על עצמי ככזה?

שאלה שניה - מיהו צדיק ומיהו רשע?

בשלב הבא האדם שואל מה באמת ה' מצפה ממנו, והוא ניגש לברר את מהות המדרגות 'צדיק בינוני ורשע'. "אף הענין, כי הנה מצינו בגמרא חמש חלקות: צדיק וטוב לו, צדיק ורע לו, רשע וטוב לו, רשע ורע לו, ובינוני. ופרשו בגמרא: צדיק וטוב לו, צדיק גמור; צדיק ורע לו, צדיק שאינו גמור... ולהבין כל זה באר היטב".

שאלה שלישית - איך ה' ברא אותי?

לאחר מכן מתעוררת בנפש השאלה האם באמת יש מה לצפות ממנו. האם צדיקים ורשעים נבראו כאלה, או שהכל תלוי בבחירה האישית? "וגם להבין מה שאמר איוב [כָּבַד פִּתְרָא פֶּרַק א], רבנו ז"ל עולם, בראת צדיקים בראת רשעים כו', והא צדיק ורשע לא קאמר".

שאלה רביעית - למה בכלל יש מדרגות?

השאלה האחרונה עוסקת שוב בבירור המושגים 'צדיק-בינוני-רשע', אבל הפעם מזווית שונה. "וגם להבין מהות מדרגת הבינוני, שבוודאי אינו מחצה זכיות ומחצה עונות... ועוד, שהרי בשעה שעושה עונות נקרא רשע גמור, [ואם אחר כך עשה תשובה נקרא צדיק גמור]".

כאן השאלה היא מהותית יותר, על עצם הנטייה להגדיר את המושגים צדיק בינוני ורשע כמדרגות קבועות של אישיות. פה מתעוררת השאלה למה בכלל אנו אומרים שישנה 'מדרגה' של צדיק ומדרגה' של רשע, הרי בכל רגע האדם יכול להיות רשע גמור, וכמו כן ניתנת לכל אדם תמיד האפשרות

אותם מעצמם, ותגרום להם לעלות למדרגה גבוהה יותר.

לכן חשוב כל כך לאדמו"ר הזקן לפתוח את הספר בהצגת השאלות שקיימות בנפש, ולהראות כיצד כל תשובה שהאדם נוטה לענות לעצמו בטבעיות היא לא מספקת וקיימת כנגדה סתירה. כעת אנו שמים לב לכך שאנו זקוקים לתשובה עמוקה יותר ממה שאנו מסוגלים לענות לעצמנו, ועלינו להקשיב לתשובה שאדמו"ר הזקן רוצה ללמד אותנו בפרקי הספר הבאים.

לאחר שהבנו כמה חשוב לשאול את השאלות, ננסה להתבונן בדברי אדמו"ר הזקן, ולזהות את השאלות הנפשיות אליהם עלינו להפנות את תשומת ליבנו.

שאלה ראשונה - איך להתייחס לעצמי?

כאשר היהודי שם לב לכך שה' מצפה ממנו למשהו, השאלה הראשונה שמעסיקה אותו היא כיצד עליו להתייחס לעצמו. "תניא [בסוף פרק ג' דנדה]: משביעים אותו, תהי צדיק, ואל תהי רשע, ואפילו כל העולם כלו אומרים לך צדיק אתה יהיה בעיניך פרשע. וצריך להבין, דהא תנו [אבות פרק ב']: ואל תהי רשע בפני עצמך. וגם, אם יהיה בעיניו פרשע, ירע לכוו ויהיה עצב, ולא יוכל לעבד ה' בשמחה ובטוב לבב; ואם לא ירע לכוו כלל מזה, יכול לבוא לידי קלות חס ושלום".

אדם שואל את עצמו מה המשמעות לכך שיש לה' ציפיה ממני? האם זה אומר שעלי להסתכל על עצמי תמיד כ'לא בסדר' - כרשע, כאדם שלא ממלא את מה שמצפים ממנו; או שנכון יותר שאסתכל על עצמי בצורה

הכף אלא דווקא המאזן הכללי המניח, מצד אחד, את יעילותו של הפועל למפעל, ומנגד את כמות הנזק וההפסד שהוא גורם למפעל, ועל פי זה יוכרע המשך עתידו כפועל. אם הוא ימצא כיותר מועיל ממזיק הוא ימשיך לעבוד, ואם ימצא שהחזקתו כעובד יותר מזיקה ממועילה - הוא יאלץ ללכת הביתה.

זה סולם אחד של הערכה. בדירוג כזה הנובע ממבט חיצוני מי שעשה הרבה עברות וקצת מצוות הוא רשע. מחצה למחצה הוא בינוני, והרבה מצוות וקצת עברות הוא צדיק.

סולם יהסי אנוש

אמנם ישנו סולם הערכה פנימי יותר, אליו אדמו"ר הזקן מכוון אותנו. בסולם זה, בשונה מקודמו, מושתתת הנחת יסוד בה היעילות איננה העיקר והציר עליו נסובה כל מערכת היחס בין האדם לקב"ה הוא כעין ציר של יחסי

בדירוג כזה הנובע ממבט חיצוני מי שעשה הרבה עברות וקצת מצוות הוא רשע. מחצה למחצה הוא בינוני, והרבה מצוות וקצת עברות הוא צדיק

אנוש. היחס בסולם כזה מתבטא בצורה הכי בולטת בקשר בין איש לאשתו. אדם לא יכול לבוא ולומר: "אני בעל טוב, דואג לפרנסת הבית ולתפקודו השוטף, אמנם קרה שננטשתי את אשתי לתקופה קצרה אך בדרך כלל איני עושה זאת". במדרגה בה היחס אינו נמדד על פי יעילות אלא על פי יחסי האנוש, לא מודדים עד כמה הבעל והאשה מועילים אחד לשני אלא עד כמה הם מסוגלים לחיות טוב

להיות צדיק גמור; ברגע שאדם עובר על רצון ה' הוא נקרא רשע, וכאשר הוא שב אל ה' הוא נקרא צדיק.

על השאלות הללו אדמו"ר הזקן עונה במהלך הספר, בפרק א' הוא עונה רק על חלקם, כמו שנראה בהמשך המאמר.

סולם היצוני וסולם פנימי

כעת כדאי לשים לב שתוך כדי הצגת השאלות אדמו"ר הזקן מתחיל לענות על חלק מהן, והמושגים 'צדיק בינוני ורשע' מתחילים להתבהר לנו. כך אומר לנו אדמו"ר הזקן: "וְהָא דְאִמְרִינָן בְּעֵלְמָא דְמַחְצָה עַל מַחְצָה מְקַרְי בִּינוּנֵי וְרַב זְכוּת מְקַרְי צְדִיק, הוּא שֵׁם הַמְשָׁאֵל... אָבֵל לְעֵינֵי אֲמִיתָת שֵׁם הַתּוֹאֵר וְהַמְעַלָּה שֶׁל מַעֲלָת וּמְדַרְגּוֹת חֲלוּקוֹת צְדִיקִים וּבִינוּנִים, אָמְרוּ רַז"ל: צְדִיקִים יֵצֵר טוֹב שׁוֹפְטָן, שְׁנֵאמַר: "וְלִבִּי חָלַל בְּקִרְבִּי". אדמו"ר הזקן מחלק פה בין שתי צורות הסתכלות.

בין המושגים כפי שהם בשם המושאל, לבין המושגים ב'אמיתת שם התואר והמעלה'.

אדמו"ר הזקן מלמד אותנו שעל הקשר

שבין היהודי לה' ניתן להסתכל בשני סולמות הערכה, סולם חיצוני וסולם פנימי.

על פי הסולם החיצוני כל תשומת הלב נסובה סביב הנקודה: האם אני יעיל או לא. כמשל להמחשת סולם כזה, נצייר לעצמנו ציור של בעל מפעל הבודק מפעם לפעם האם הפועל שלו מועיל למפעל או לא. בבדיקה כזו, לא תמיד מעידה אחת של הפועל מכריעה את

לעבור למבט הפנימי

הדרישה לעבור ממבט הסולם החיצוני למבט פנימי ועמוק יותר, נובעת מכך שללא פנימיות והתבוננות מקיפה על קשר תקין ואמיתי עם ה' אין יכולת גם לשמור על המסגרת החיצונית הנמדדת בממד תועלתי. ללא הכרה מהי פעולתה של מצווה הבאה מחיות ורצון פנימי לחיים טובים עם ה'; ומאידך, מהי עבירה ועד כמה אנושה פגיעתה במבט על יחסינו עם ה' כ'יחסי אנוש', הרי

גם אם נשמר מלעשות עבירות ונהיה זהירים בקיום מצוות מצד השתדלות תועלתית יבשה' הרי שלא יהיה לדבר קיום והיחסים רק

ילכו ויתדרדרו. במבט פנימי, מקבל הצדיק - המסוגל להפנים לעומק מהם חיים תקינים וטובים עם ה' - מעמד גבוה בהרבה מאדם שיש בקרבו רצונות רעים ומסוגל הוא 'בכח' לחטוא, אף אם בפועל אחר מאמצים רבים הוא אינו חוטא אף פעם. הצדיק הנתון כולו בקשר עם ה' עובד ומשקיע מהזדהות פנימית עם ה'; אין הוא עובד על מנת להשביע רצונו של ה' או ככפוי לכללים וחוקים כאותו פועל מפעל מהמשל הנ"ל, אלא כאדם המזהה בקשר עם ה' את כל מהותו ועצם חייו.

לאור האמור נמצא כי החפץ ביחסים אמיתיים ומתוקנים עם ה' חייב הוא לעבור מעבודה חיצונית המיוסדת על יעילות, לעבודה פנימית המושתתת על יסוד עמוק הרבה יותר מייעילות גרידא. אדמו"ר הזקן מציג חמש

אחד עם השני. אדם שאשתו אינה מתפקדת, ל"ע, והוא מתמסר לתפקוד הבית גם בדברים שמעבר לתפקידיו הבסיסיים, הקשר ביניהם הוא דוגמא לרמה גבוהה בסולם יחסי האנוש, ומאידך, בסולם היעילות תפקוד האשה הוא דוגמא לרמה מאוד נמוכה... אדם אינו מתחתן על דעת שיתוף פעולה מעשי לפיו הוא יביא כסף הביתה ואשתו תדאג לארוחות וכדו'; ברור שחתונה מבוססת על יסוד עמוק הרבה יותר - על רמה אחרת לגמרי של יחס.

אחד שיעבור עבירה אחת - פעם אחת בחיים - הוא כבר לא מוגדר כבינוני אלא כרשע; 'יחסי האנוש', כביכול, של אדם זה עם הקב"ה לוקים בחסר

על זו הדרך, בעבודת ה', לעבור עבירה פירוש הדבר פגיעה וזלזול ביחסים עם ה' באופן הדומה להתנהגות אותו בעל המסוגל לנטוש את אשתו. על פי התניא, אחד שיעבור עבירה אחת - פעם אחת בחיים - הוא כבר לא מוגדר כבינוני אלא כרשע; 'יחסי האנוש', כביכול, של אדם זה עם הקב"ה לוקים בחסר; אדם המסוגל אפילו פעם אחת להתעלם מנוכחותו של ה' - לעבור עבירה - כבר אינו יכול להצביע על יחסיו עם ה' בתור יחסים תקינים. הנקודה הכי נמוכה שממנה אפשר להתחיל קשר אמיתי כזה, של יחסים תקינים באמת, היא שכל אחד מכיר כי עצם העובדה כי יש לו שותף ליחסים אינה מאפשרת לו להתעלם ולפגוע בו אף לא פעם אחת. באופן כזה של יחס, אם יהיו נזקים - עדות היא שיש משהו פגום מראש ומערכת היחסים אינה יכולה כלל להתחיל.

ראשית להכיר בחסרון שבעבודה המיוסדת על תועלתיות, ועם התקדמות בשלבים, תוך התבוננות בדמויות השונות להפנים יותר ויותר מהי מערכת יחסים תקינה ואמיתית עד השראה של תחושת נוכחות קבועה מול ה'. שנזכה להיות דבוקים בה' בפנימיות!

מדרגות שונות המזוהות עם דמויות ברמות שונות; מרשע ורע לו כדרגה הנמוכה ביותר ועד לצדיק וטוב לו כמדרגה הגבוהה ביותר. מדרגות אלו מצייר האדם במוחו, לא על מנת לדרג את עצמו ואת אופן עבודתו - שאז נמצאנו חוזרים על פגם הסולם התועלתי, המדרג את האדם על פי מעשיו - אלא



רוצה להאזין לשיעורים על התניא?

התקשר עכשיו - 0733718149

כדי להגיע לשיעורים על התניא על פי סדר
הקש בתפריט 1,1,1.

בהצלחה!

אהבת ה' ללא אינטרס

האם גם אני יכול לאהוב את ה' כמו משה רבנו?
אדמו"ר הזקן חושב שכן!
על אהבת רעיא מהימנא שנמצאת בתוך כל יהודי.
מתוך ספר נהלך ברגש.

שני סוגי אהבה

בפרק מד בספר התניא מתאר אדמו"ר הזקן שני סוגי אהבה לה',
אהבת 'רעיא מיהמנא', ואהבת 'נפשי איויתיק'.

אהבת 'נפשי איויתיק':

והיינו מ"ש הזהר על פסוק "נפשי אויתיק בלילה" וגו', דירחים
לקב"ה רחימותא דנפשא ורוחא כמה דאתדבקו אילין בגופא,
וגופא רחים לון וכו' [שיאהב את הקב"ה כאהבת הנפש והרוח
שנדבקים בגוף, שהגוף אוהב אותם]. וזה שכתוב "נפשי
אויתיק", כלומר מפני שאתה ה' נפשי וחיי האמיתים לכך אויתיק,
פי' שאני מתאוה ותאב לך, כאדם המתאוה לחיי נפשו וכשהוא
חלש ומעונה מתאוה ותאב שתשוב נפשו אליו...

באהבה זו אוהב האדם את הקב"ה מתוך ידיעה שה' הוא החיים
האמתיים שלו, וכל עוד הוא מנותק מהקב"ה הוא כמו גוף עיין וחסר
חיים. לכן האדם אוהב את הקב"ה וצמא אליו.

אהבת 'רעיא מהימנא':

ואהבה רבה וגדולה מזו והיא מסותרת ג"כ בכל נפש מישראל
כירושה מאבותינו, היא מה שכתוב ברעיא מהימנא, כברא דאשתדל
בתר אבוי ואימיה, דרחים לון יתיר מגרמיה ונפשיה ורוחיה [כמו בן

האמת, שהשאלה איננה רק כנגד אהבת ה', אלא אף כנגד אהבה לאנשים אחרים. האם האדם אוהב את הזולת רק בגלל שאכפת לו ממנו, על אף שאין לו בכך הנאה ורווח כללי? הרי ברור שבחברות בין שני אנשים מרוויחים שני הצדדים, וכאשר אחד הצדדים מרגיש שהוא רק נותן ולא מקבל מכך כלום, הוא מפסיק

וכאשר אחד הצדדים מרגיש שהוא רק נותן ולא מקבל מכך כלום, הוא מפסיק לקדם את החברות. אז איך דבר כזה אהבה?

לקדם את החברות. אז איך דבר כזה אהבה? אי אפשר לתת רק מתוך אכפתיות לשני?

בהבנה פשוטה נראה שכך זו באמת המציאות, אך היהודי מתקומם כנגד אמירה כזאת. לחשוב שאני מנצל את ה' בשביל האינטרסים שלי, שאני אף פעם לא מסוגל לתת כי אכפת לי מהשני. אמירה כזאת מפריעה מאוד ליהודי. כאן נוצרת התנגשות. ההיגיון אומר שבכל מעשה טוב, ואפילו באהבת ה', האדם דואג לעצמו, ואילו הטבע של היהודי מזדעק ואומר שודאי יש אפשרות אחרת.

אדמו"ר הזקן מסביר שהטבע המתקומם והמזדעק מעיד על מקום פנימי אמיתי, שעל האדם לחשוף ולהוציא לפועל על-מנת שהוא ישפיע על כל החיים שלו.

מהו אותו מקום פנימי עמוק שנותן לאדם את היכולת להתמסר לגמרי, לה' ולחברה, בלי שום אינטרסים? מקום כזה לא נובע מהאדם

שדואג לאביו ואמו, שהוא אוהב אותם יותר מאשר את עצמו].

באהבה זו אוהב האדם את ה' לא לצורך עצמו, בשביל להחיות את נפשו, אלא לצורך גבוה, כדי 'להיטיב', כביכול, עם הקב"ה'.

אדמו"ר הזקן כותב ששני סוגי אהבות אלו קיימות "בכל נפש מיישראל". אך במבט ראשון

נראה שאהבת ר'עיא מהימנא', שבה האדם עובד את ה' רק בגלל שאכפת לו מה', ולא בשביל עצמו כלל, אינה

שייכת בכל יהודי. אמנם אדמו"ר הזקן אומר שאהבה זו נמצאת אצל כל יהודי "בכחינת הסתר והעלם גדול", אך הקושיה בעינה עומדת, שהרי הוא ממשיך וכותב ש"להוציא אהבה זו המסותרת מההעלם וההסתר אל הגילוי, להיות בהתגלות לבו ומוחו, לא נפלאות ולא רחוקה היא, אלא קרוב הדבר מאד בפיו ובלבבו". כיצד, אם כן, מתגלה אהבה רבה זו אצל כל יהודי?

הכל אינטרסים?

כדי להבין כיצד אהבת ר'עיא מהימנא נמצא בתוך כל יהודי, נתבונן תחילה באהבת נפשי איייתיך'. נראה שבאהבה זו האדם אוהב את ה' מתוך אינטרס. לא באמת אכפת לו מה', הוא צריך (ואולי אפילו מנצל) אותו כדי להחיות את נפשו. באהבה זו האדם שם את עצמו במרכז, ולא את ה'. האם באמת זה כך?

1. שבחר להכנס למציאות בצורה שבה הוא כביכול 'צריך' אותו. וראה על כך בספר 'נהלך ברגש' עמודים 177-178, ועמודים 129-130.

בזה. ולפעמים הוא רוצה לחיות אף כאשר הדבר נוגד את רצון ה'.

הרצון של האדם לחיות מוליד אצלו יוקר לחיים, ולכן הוא רוצה גם להיטיב עם חייהם של אחרים. אך האדם חש שיש אצלו מקום שבו הרצון שלו לחיות גובר על רצונו להיטיב עם אחרים, והוא אף ינצל אותם כדי להיטיב ולדאוג לחייו שלו.

היכולת לרצות לחיות כי כך ה' רוצה, מגיעה מהנשמה האלוקית של האדם, המרגישה שכל הקיום שלה הוא רק בגלל שה' בוחר ורוצה לקיים אותה

כאשר האדם רוצה לחיות כי זהו הרצון שלו, ובלי קשר לה', זהו באמת רצון עם אינטרסים. שהרי האדם תלוי באחרים, ובראשם הקב"ה, כדי לחיות. וכאשר הוא אומר שהוא רוצה בכך בלי קשר לרצון של ה' והסביבה - הוא בעצם מנצל אותם.

לעומת האדם, ה' איננו תלוי בשום דבר, וכאשר הוא רוצה את הקיום של האדם הרי זה כי הוא אוהב אותו ובוחר בקיומו, ובוודאי שלא מתוך אינטרס. כאשר האדם רוצה לחיות כי כך ה' רוצה - הוא מתעלה מעל האינטרסים שלו, וחי בצורה בה הקו המנחה של מחשבתו זה מה ה' רוצה, וממילא אינו נתון בתוך האינטרס האישי שלו..

היכולת לרצות לחיות כי כך ה' רוצה, ולא כי כך האדם רוצה, מגיעה מהנשמה האלוקית של האדם, המרגישה שכל הקיום שלה הוא רק בגלל שה' בוחר ורוצה לקיים ולברוא אותה.

כאשר היהודי מרגיש את עצמו כנפרד מה', הנפש האלוקית רק קיימת בתוכו, אבל הוא לא מזוהה אתה. אבל כאשר הוא מרגיש

עצמו, שהרי כל עוד זה ממנו, נצטרך למצוא את המניע להתמסרות, ושוב זו לא תהיה התמסרות אמיתית. מקום כזה מגיע מהקב"ה, שנתן לנו נשמה אלוקית, עם יכולת להתמסר, להתעלות על האינטרסים האישיים שלנו, ולעשות טוב אמיתי.

להסתכל מנקודת המבט של ה'

המתנה הזו איננה קיימת בנפש רק בצורה שלילית,

כרצון לעשות טוב בלי אינטרסים, הביטוי שלה הוא גם חיובי - ה' נתן לאדם את היכולת להסתכל על עצמו מנקודת המבט של ה'.

בהתבוננות פשוטה האדם רואה את עצמו כדבר נפרד מה', כחי את חייו לעצמו ובשביל עצמו. אבל לפני שהנשמה נכנסה לתוך הגוף היא לא הייתה מציאות נפרדת מה', היא הרגישה שהיא קיימת רק מכח זה שה' בוחר לברוא אותה. ולכן גם לאחר שהיא נכנסה לגוף, על אף שהגוף רואה את עצמו כנפרד מה', הנשמה עדיין רואה את עצמה כחלק מה'.

להיות כחלק מרצון ה'

ביתר פירוט: ה' רוצה שהאדם יחיה, ולשם כך הוא ברא אותו. בנוסף, ה' גם רוצה שלאדם יהיה רצון וחשק לחיות, ולכן לאדם יש רצון כזה.

אבל האדם שרוצה לחיות לא בהכרח מודע לכך שהסיבה לרצון שלו לחיות היא שה' רוצה

וטוב לו, צריך שיהיה ציור מתוק ומושך של צדיק, שעסוק בה' ולא בעצמו.

קרוב אליך הדבר מאוד

על אף שהאדם מרגיש שהרצון שלו לחיות רק כי זהו רצון ה' רחוק מהחיים הפשוטים שלו, עם זאת מאחר שהרצון שלא לחיות בצורה אנוכית ואינטרסנטית קיים אצל האדם בצורה פשוטה, וגם ההתבוננות בכך שה' רואה אותנו כחלק ממנו - איננה רחוקה מהאדם, באמצעות שניהם יחד "קרוב אליך הדבר מאוד" להבין שהרצון הפנימי ביותר של האדם הוא לחיות כחלק מהרצון של ה', ולא כי זהו הרצון האישי שלו.

שהוא חי כחלק מהרצון של ה' לחיות, והוא מרגיש חלק מה' - הרי שהוא מזוהה עם הנפש האלוקית שלו.

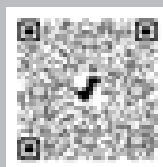
התבוננות בצדיקים

הרצון הפנימי של האדם לחיות כי כך ה' רוצה, ולא לחיות בצורה אנוכית ואינטרסנטית מתעורר ומאיר יותר כשהאדם מתבונן בצדיקים ובדרכיהם. הצדיקים חיים באמת על פי אותו רצון פנימי, והתבוננות בדרכיהם ממחישה לאדם שהרצון הפנימי הזה קיים גם בתוכו.

על פי דברים אלו מובן למה חשוב לאדמו"ר הזקן לבאר באריכות בספר התניא, שהוא ספר של בינונים, את מדריגת הצדיק ועבודת ה' שלו. גם אצל הבינוני, ואפילו אצל רשע



→ לקניה באקר



נהלך ברגיש

על קונטרס ההתפעלות לאדמו"ר האמצעי. לכל אחד יש גילוי אלוקות בתוך נפשו וכל אחד יכול לגלות אותו.

הכל בהסבר מפורט עם משלים מפורטים בהתאם לדורנו.

ניתן לרכוש גם בטלפון 058-5277247

כיבוד הורים - מצוות מורא

לכבד את ההורים פירושו לרצות את מי שרוצה אותי, אך מה תפקידה של מצוות מורא וכיצד היא משפיעה על החיים שלנו?

בגיליון הקודם התבאר שמצוות כיבוד הורים נותנת לאדם את התחושה שהוא רצוי ואהוב, על ידי ההורים ועל ידי ה'. תחושה זו גורמת לאדם לשמוח יותר בחייו, וכך הם מתארכים בכמות ובאיכות ("למען יאריכון ימיך"). מצוות כיבוד הורים מלמדת אותנו גם לזקוף את ההצלחות שלנו לזכות ההורים והרצון שלהם שנצליח, ובכך אנחנו יכולים להרגיש שההצלחה והעשייה הטובה שלנו היא טבעית לנו, ואיננה התנגדות לטבע הפשוט שלנו (שגם לא יכולה באמת להצליח).

יראה מההורים - ההורים מעניקים לילד מבהירה

מלבד המצווה לכבד את ההורים ישנה מצווה גם לירא מההורים. כפי שנכתב בגיליון הקודם מצוות כיבוד הורים דומה למצוות השבת, וכמו שהשבת מתחלקת למצוות עשה (כמו הקידוש) ולא תעשה (מלאכות אסורות), כך גם בכיבוד הורים. מצוות הכיבוד היא בעיקרה מצוות עשה, להאכיל ולהשקות את ההורים וכדו', אך מצוות המורא בעיקרה היא לא תעשה, כמו לא לשבת במקומם וכדו'.

כיצד היראה, שמדגישה את המרחק בין ההורים לילדים, גורמת לילד לחוש רצוי ואהוב?



בו, ומקבלים את החיות ממנו, ולא הוא זה שמקבל את החיות מהם. בצורה כזאת אין לילד ממי לקבל חיות, ואין לו במי להתלות, וכך הוא ירגיש תלוש ועזוב באמת. אך כאשר ההורים משדרים לו שהם לא מחויבים להוליד ולגדל אותו, אבל הם עושים זאת מבחירה, הילד ירגיש רצוי ואהוב באמת.

יציבות אמיתית - יראת ה'

כאשר ההורים משדרים לילד שיש להם חיים בלעדיו, והם דואגים לו מבחירתם, הוא אמנם ירגיש רצוי ואהוב, אך אין בכך כדי לפטור את בעיית חוסר היציבות. חשיפת המקום שבו

ההורים קודמים לילד משאירה אצל הילד את התחושה שלהורים יש אינטרסים אישיים שאינם קשורים

אליו, ועלולים להיות קודמים לאינטרסים שלו. כיצד ניתן לתת לילד תחושת יציבות? על ההורים לחנך ליראה כי כך ה' ציווה, ומתוך כך שהם עצמם יראים מה'. יראה מההורים עלולה לגרום לחוסר יציבות מאחר שההורים והילד הם שני דברים נפרדים, וייתכן שההורים יעדיפו את עצמם על פני הילד. גם יראה מה' משמעותה היחשפות למקום שבו אנחנו תלויים בה', והוא לא תלוי בנו, ובעצם למקום שבו הוא בחר בקיום שלנו מרצונו החופשי. אך היראה מה' איננה איום על היציבות שלנו, מאחר שאצל ה' אין אינטרסים שקודמים לאינטרסים שלנו, ואין חשש שהוא ברא אותנו רק בגלל אינטרס שלו. הבחירה של ה' לברוא

מצוות היראה מרגילה את הילד לחשוב שההורים שלו הולידו ומגדלים אותו מתוך בחירה. ילד שההורים אף פעם לא אומרים לו 'לא', מתרגל לחשוב שההורים שלו מוכרחים לגדל אותו, הם עושים זאת כי הולדה וגידול ילדים ממלאים את הצרכים שלהם, ולכן הם מוכרחים לתת לו כל מה שהוא רוצה. בצורה כזאת הילד מרגיש שאין מי שבאמת בוחר בו ורוצה אותו, והסיבה שההורים הביאו אותו לעולם היא צורך ואינטרס שלהם. ילד כזה ירגיש בודד ולא רצוי.

לעומת זאת ילד שמתחנך על מצוות יראה המזכירה לו תמיד שההורים לא חייבים לו,

אלא בוחרים בו מרצונם, ירגיש אהוב ורצוי על ידם. פעמים רבות קשה להורים (בעיקר לאמא) לחנך

ההורים רוצים שהילד ירגיש שהם מחויבים אליו, והם לא יכולים לעזוב אותו, כך שהוא ירגיש מוגן ושמור

ליראה, ולהגיד לילדים 'לא'. החינוך ליראה מגלה לילדים שלהורים יש חיים מצד עצמם, והם לא מוכרחים לספק להם כל מה שהם רוצים. חינוך כזה גם חושף את המקום שבו ההורים בחרו להוליד את הילד לפני שהוא היה קיים, והחיים של ההורים קודמים (בזמן, וכנראה גם במעלה) לחיים שלו. ההורים רוצים שהילד ירגיש שהם מחויבים אליו, והם לא יכולים לעזוב אותו, כך שהוא ירגיש מוגן ושמור.

אבל האמת היא שאם ההורים ישדרו כך לילד הם עלולים להשיג תוצאות הפוכות. הילד עלול להרגיש שההורים שלו תלויים

מצוות מורא לקיהת אהריות

ילד שחושב שההורים מחויבים אליו, והוא לא שם לב לכך שההורים בחרו להוליד אותו, עלול להאשים אותם בקשיים שהוא נתקל בהם, ולעבור בכך על מצוות מורא אב ואם.

כאשר הילד מתמקד בכך שההורים שלו חייבים לו, וצריכים לספק לו את צרכיו, כאשר הוא ייתקל בקשיים הוא יאשים בכך את הוריו, שכן הם הביאו אותו לעולם שבו לא תמיד טוב לו. אך אם הוא יפסיק להתמקד בכך שההורים מחויבים לו, וישים לב לכך שרק בזכות הבחירה שלהם הוא חי, הוא יפסיק להאשים אותם בקשיים שלו, ויודה להם על עצם האפשרות לחיות. מאחר שבסופו, על-אף כל הקשיים הוא מעדיף לחיות. בצורה כזאת הוא גם יוכל לראות שכל הקשיים הם חלק מהרצון הגדול שלו לחיות.

בכל פעם שהילד מאשים את ההורים שלו, הוא מטיל עליהם את האחריות לחיים שלו, ובעצם אומר שאין לו מספיק חשק לחיות מצד עצמו. אבל האמת היא שהילד רוצה שיהיה לו חשק

לחיות, וההאשמה של ההורים רק מלמדת שהוא זקוק להורים שירצו בו ובחיים שלו. לכן, עליו להתמקד בכך

יראה מההורים עלולה לגרום לחוסר יציבות, אך היראה מה' איננה איום על היציבות שלנו, מאחר שאצל ה' אין אינטרסים שקודמים לאינטרסים שלנו

שההורים שלו רצו שהוא יחיה, ולכן הם הולידו אותו, ועל ידי שהוא יתחבר למקום הזה, הוא יוכל לחיות בחשק ובשמחה.

כאמור, מצוות כיבוד הורים מתחלקת לשניים: עשה ולא תעשה, שהם כיבוד ומורא. אם

אותנו היא חופשית לגמרי, ולא מעורב בה שום אינטרס, וממילא בחירה כזאת יוצרת יציבות גדולה.

כאשר ההורים מחנכים ליראה כי כך ה' ציווה, הם מדגישים לילד את המקום שבו הם רוצים לבחור בו בלי אינטרסים, כמו הבחירה של ה'. וממילא היראה מהם לא גורמת לחוסר יציבות, אלא ליציבות ושמחה גדולים יותר. חוסר היציבות נולד אצל האדם כאשר הוא מרגיש שמישהו כרגע מנצל את הקיום שלו ואילו כאשר 'בטל דבר בטלה האהבה', אך אם האדם מרגיש שהרצון והבחירה בו הם נטולי אינטרס, האהבה נשארת לעולם. ההבנה שההורים מגבילים אותי ומרחיקים אותי בגלל רצון ה' נותנת לי לחוש שההורים שלי בוחרים בי מתוך הרצון של ה'.

באופן טבעי נראה שיראה מההורים איננה יוצרת קשר טוב בין ההורים והילדים, אלא שהיא נועדה לריסון בלבד, וממילא יש להמעט בה עד למינימום האפשרי. אך ציווי התורה "איש אמו ואביו תיראו" מלמד אותנו

על כך שיראה היא צורת קשר נצרכת, שאיננה בדיעבד. הדרך להבין שהיראה מההורים היא דבר טוב ונצרך מצד עצמו, ולא רק

כאמצעי לריסון וחינוך, היא על ידי שימת לב לכך שהיראה מההורים היא המשך של יראת ה'.

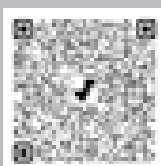
ריחוק מההורים והאשמה בקשיים שלו - עליו להתרחק ממחשבה זו, ולקיים בכך את חלק ה'לא תעשה' מצוות מורא.

שנזכה להרגיש שה' וההורים גם רוצים בנו באמת וגם עושים זאת מבחירה גמורה.

הילד מתמקד בכך שההורים מחויבים אליו, וזה יוצר אצלו תחושה של קרבה והערכה להורים - המחשבה הזאת היא טובה, והוא מקיים בה את חלק ה'עשה' של מצוות כיבוד הורים. ואילו אם מחשבה זו יוצרת אצלו



אקניו באתר



חוברת כיבוד הורים

על היחס בין הילדים להוריהם ועל המתנות שה' נתן לנו במצווה זו.

ניתן לרכוש גם בטלפון 058-5277247

שו"ת עם הרב -

ניגונים מכוונים

שאלה: כיצד עלינו להתייחס בישיבה לניגונים לא מכוונים?

מהותו של ניגון

דבר ראשון, נקדים הקדמה קצרה על מהו ניגון בכלל: ניגון הוא דבר שמושך את הנפש בצורה מאד חזקה. לרוב קיים קשר הדוק בין הניגון המסויים אותו שומעים לבין האוירה הכללית שאליה הוא מחבר את האדם.

ניגון לוקח את הנפש מהמקום בו היא נמצאת למקום אחר, מעביר מעולם תמא לעולם טהור, וכן להיפך. הנפש נמשכת אל ההקשר שאליו שייך הניגון. אספר סיפור כדוגמא: בתור בחור הייתי בטיש של הרבי זיע"א ה'שפע חיים' מצאנז - קלויזנבורג. זה היה הטיש האחרון שהוא ערך - הוא התמוטט באמצע הטיש, כמה שנים טובות לפני שהוא נפטר, ומאז לא ערך טישים. הם ניגנו ניגון שאני לא הכרתי, אבל הוא מוכר בעולם - כי הוא נחשב ניגון של 'שירי ארץ ישראל'... עמד לידי יהודי שהזדעזע שמנגנים את הניגון הזה. הוא אמר - אצלנו לא מנגנים דברים כאלה! הוא הכיר את זה בתור השיר הישראלי... אם כן - מאד משנה מה ההקשר בו מנגנים את הניגון, כדי לדעת לאיפה הוא לוקח את המנגן. כאשר אדם רוצה להתקשר לצדיקים, ואפילו לצדיקים מסויימים לעומת צדיקים אחרים, מאד משמעותי לאיפה הוא מתחבר. גם בהלכה כתוב - לא לשנות את הניגון בימים נוראים. אתה משנה את הניגון - אז במקום להגיע

2. שבמקור הוא ניגון חסידי - הניגון השמח של "אמר רבי עקיבא".



בה מנגנים אותו: האם הוא מלא בתופים רועשים וכיוצא בזה, או נשמע בכלים עדינים?

בשמיעת הניגון הנפש נמשכת למשהו, זורמת למקום, אורה, וכיוון כללי כל שהוא, "במקום מחשבתו של אדם שם הוא כולו". הניגון מאד מושך למקום זה את השומע - הוא נבנה כך שימשוך אליו. המקום הזה הוא לא לגמרי מודע ומסודר שכלית, אלא תלוי באורה והשתייכות כללית.

לדוגמא, כאשר יש ניגונים של צדיקים - שמתאימים לשלושת הקריטריונים שמנינו לעיל: הולחן ע"י צדיק, מנוגן ע"י חסידים, והוא מושך לכוון הצדיק, החסידים, והאורה היהודית - זה טוב. כאשר אתה מנגן ניגונים שמושכים למקום אחר - לדוגמא, מקום שבו הניגון מביע את נפשו של הזמר, ולא את הדבקות בבואר. אז כאשר הנפש שומעת את הניגון היא נמשכת - והיא בהכרח נמשכת, כאמור - למקום שבו יש אורה המנציחה את האדם שמביע את נפשו, ובדרך-כלל בשירים מסוג זה חסרה נוכחות אלוקית, ועיקר מי שמופיע שם הוא האדם, ממילא זה פחות טוב.

אם יש זמר שיש לו שירים פחות טובים, אבל יש לו שירים שהם כן בתוך העבודת ה' האישית שלו?

זה תלוי מי הזמר כאיש פרטי, מי שר את השיר הזה בדרך כלל וכו' - כמו שאמרנו. אם אנשים לא כשרים מנגנים ניגון מסוים וזה הפך להיות משהו שלהם - אז יש בעיה גדולה לשמוע - וממילא גם להימשך - לכיוונים שהניגונים שלהם מושכים.

לימים נוראים הגעת לפסח... הניגון הוא חלק מאד מרכזי מהאורה.

אז יכול להיות ניגון שלאחד יועיל ולאחד יזיק?

כן. יכול להיות.

פעם הרב יצחק הגיע לכאן (הישיבה ביצהר) בחנוכה, ושר את "מי ימלל גבורות ישראל"... כל השיר הוא כפירה מרישא ועד סיפא - לקחו פסוקים שמדברים על הקב"ה ושרו על בני אדם. כשאני הייתי ילד - השיר הזה היה סמל הכפירה, מי שהיה שר את זה - היה נחשב כעובד עבודה זרה! וכאן, פתאום, הרב שר את זה, בטבעיות גמורה... אחר - כך הוא אמר, שבשבילו, כאשר הוא היה ילד, השיר הזה עם המילים הללו היה כל היידישקייט - כל ההזדהות עם העם היהודי בצורה שקשורה, בסופו של דבר, לתורה ולקב"ה - זה היה אחד השירים שהכי חיברו אותו לקב"ה.

אבל - אמר הרב - תמיד הוא ידע שאצל החרדים זה לא תקין, צריך לשיר הפוך... הרב החליט, שבאמת אי אפשר להשאיר את הניגון הזה כמו שהוא, וצריך לעשות לו איזה שהוא שינוי. השינוי הוא - להגיד "בְּזִמְנֵה זֶה" עם חיריק במקום עם פתח, וכך הוא לא יהיה ממש הניגון הכפרני, זה ניגון אחר...

שלושה קריטריונים לניגון כשר

הניגון בהכרח לוקח את האדם למקום מסויים. מהו המקום שאליו הוא לוקח - זה מאד תלוי בהקשר של הניגון: א - מי הלחין אותו, ב - מי האנשים שרגילים לנגן אותו, ג - מהי הצורה

בדרך כלל, לפני שאנחנו מבררים ניצוצות' מתוך התאוות שלנו, אנחנו צריכים להרגיש שאנחנו ניצוצות שצריך לברר אותם. כלומר - יש צדיק עם ניגון, ואם אשיר את הניגון - אז הצדיק יברר אותי מתוך הרע. כך צריכים להרגיש, לפני שאנחנו מבררים בעצמנו ניצוצות.

שנזכה להיות ניצוצות מבוררים!

מי ששר פסוקים בלי ששלושת התנאים מתוקנים - זה הכי נורא, כמו שכתוב (סנהדרין קא, א): "הקורא פסוק של שיר השירים ועושה אותו כמין זמר... מביא רעה לעולם".

אם שרים 'שיר השירים אשר לשלמה' כדי להדבק בה' - זה מצוין. אבל אם כל מיני זמרים מתחילים לשיר דברים משיר השירים בצורה לא מתוקנת - זה שפל נורא.

האם אי אפשר לברר ניצוצות מתוך הניגון?



אפשר לקבל גם במייל!

לקבלת העלון במייל אפשר לפנות

בסמס 058-5277247

או במייל ataitor1@gmail.com

בסייד

רוצה להעמיק בקשר ה'י? רוצה שלימוד התורה יגע ברך?

הישיבה הגבוהה עוד יוסף חי

עמיק. חי. נועז.



בישיבה לומדים גמרא בעיון ובבקיאות, חור
העמקה בתורת החסידות.

העמקה בתורת החסידות, הופכת את הקשר
עם ה' לחי וטבעי יותר, וכך התורה והמצוות
מאירים יותר.

בישיבה לומדים איך התורה והקשר עם ה'
נוגעים לכל פרטי החיים, בלימוד התורה
המצוות ובבניית החיים והמשפחה בעתיד.

מחכים לך!

לחיאום שבויש:

עתי - 058-5277247

להתייעצות:

הרב יוסי - 052-6071267



בירושלים מרכז ישיבות וישיבות שוליים

